

Utviklingsplan for Finnmark – Regional planstrategi for Finnmark 2024-2028

Bakgrunn

Fylkesutvalget har vedtatt fremdrift for det videre arbeidet med Utviklingsplan for Finnmark, som er navnet på den regionale planstrategien til Finnmark for perioden 2024-2028. Den skal derfor utarbeides i henhold til plan- og bygningslovens krav til prosess og innhold, jf. §§ 7-1 – 7-2, og med utgangspunkt i nasjonale mål og rammer. Plan- og bygningsloven slår fast at fylkestinget som regional planmyndighet skal utarbeide regional planstrategi hvert fjerde år i løpet av det første året med nytt fylkesting. Dette skal fylkeskommunen gjøre i samarbeid med kommuner, statlige og regionale organer, Sametinget, og organisasjoner og institusjoner som vil bli berørt av planarbeidet. Det er fylkestinget som endelig skal vedta regional planstrategi.

Til arbeidet med utviklingsplanen er det utarbeidet et kunnskapsgrunnlag som inneholder sentrale utviklingstrekk og status for de viktigste utfordringene i Finnmark. Dere finner kunnskapsgrunnlaget i sin helhet, ved å bruke følgende lenke: [Kunnskapsgrunnlag til Utviklingsplan for Finnmark](#). Vi anbefaler dere om å sette dere godt inn i kunnskapsgrunnlaget før møte i regionalt planforum.

Forventninger til regionalt planforum

Fylkeskommunen har forventninger om tilbakemeldinger på følgende tema:

1. Satsingsområder og langsiktige utviklingsmål
2. Regionale planer og strategier
3. Ytterligere planverktøy
4. Eventuelt

Tema 1: Satsingsområder og langsiktige utviklingsmål

Kunnskapsgrunnlaget til utviklingsplanen gjør rede for sentrale utviklingstrekk og status for de viktigste utfordringene i fylket. Det er basert faglige vurderinger og er derfor ikke et dokument som skal vedtas politisk, men det har til hensikt å legge til rette for at politiske beslutninger skal kunne fattes på et solid grunnlag. Kunnskapsgrunnlaget er strukturert etter følgende hovedtema med tilhørende utviklingstrekk:

Utviklingstrekk befolkning

- Befolkningen i Finnmark kjennetegnes av stadig færre innbyggere, samtidig som andelen yngre i forhold eldre blir stadig mindre, deriblant kvinner i fruktbar alder.

- Finnmark har de siste ti årene hatt et fødselsoverskudd tilsvarende 0,7 prosent og netto utflytting på 0,9 prosent, og er med dette eneste fylket her til lands som har hatt nedgang i folketallet.
- Fruktbarheten har vært som landsgjennomsnittet, men dødeligheten har imidlertid vært høyst av alle fylker her til lands.
- Flyktningstrømmen fra Ukraina har bidratt til befolkningsvekst det siste året og til at folketallet er høyere i dag enn det var ved tusenårsskiftet, men de som kommer flytter også raskt ut av fylket igjen.
- Framskrivninger tyder på at Finnmark vil være avhengig av fortsatt innvandring for å opprettholde folketallet i framtiden.
- Framskrivninger tyder også på at forsørgerbyrden vil bli enda tyngre for den arbeidende delen av befolkningen.

Utviklingstrekk beredskap

- Klimaendringene skjer raskere i nord enn ellers i landet med risiko for flere og sammenfallende ekstremhendelser.
- De demografiske endringene innebærer utfordringer med tanke stabil bosetting og befolkningsgrunnlag, som igjen er viktig for å hevde suverenitet.
- Teknologiske utvikling gir nye muligheter, men byr også på sårbarheter og sikkerhetsutfordring.
- Den sikkerhetspolitiske situasjonen har endret seg dramatisk etter den russiske fullskalainvasjonen av Ukraina i februar 2022.
- Statlig bruk av sammensatte virkemidler gir nye og mer komplekse utfordringer.
- Påvirkning gjennom feil- og desinformasjon treffer bredt, og kunstig intelligens muliggjør spredning på en helt annen og mer troverdig måte enn tidligere.
- Tendenser til sterkere polarisering av kulturelle og politiske konfliktlinjer gir økt sårbarhet for påvirkning.
- Finnmark ligger i enden av de nasjonale forsyningslinjene, som gjør transport og forsyningsikkerheten sårbar.
- Helse- og akuttberedskapen i Nord-Norge har andre og mer krevende utfordringer enn ellers i landet, noe som har sammenheng med dårlige værforhold, lange avstander, sårbart veinett, og behovet for flytransport for å frakte pasienter, personell og medisiner.
- Vold i nære relasjoner, sosial kontroll og trusler, utgjør et omfattende samfunns- og folkehelseproblem.
- Dagens regelverk for offentlige anskaffelser kan i enkelte sammenhenger være en utfordring for tverrsektorielt samvirke i beredskap.

Utviklingstrekk - Miljømessig bærekraft

- Store klimaendringer vil gi økt klimarisiko i form av stadig hyppigere ekstremvær med de konsekvenser det kan gi for samfunn, individ, bygningsmasser,

infrastruktur og beredskap. Ett oppdatert planverk kan gi smartere, sikrere og mer kostnadseffektiv planlegging.

- Finnmark må, som resten av landet, bidra til de nasjonale og internasjonale målene for klimagassutslipp. I Finnmark er målet å redusere klimagassutslippene med 55 % fra 1990-nivå.
- Klimaendringer vil bidra til endret arealbruk og areal - bruksbehov. Dette kan føre til flere og mer alvorlige arealbrukskonflikter. Krav og behov for ny og grønnere energiutvinning kan komme på bekostning av naturmangfold, rowilt, beitedyr og mennesker.
- Naturmangfoldet endres som følge av klimaendringer. Flere arter immigrer nordover. Det blir flere sykdommer og endret flora og fauna, noe som vil påvirke fylket vårt.

Utviklingstrekk - Sosial bærekraft

- For distriktskommuner med en sterkt nedadgående befolkningsutvikling, er det en utfordring å opprettholde tjenestetilbudet.
- Innvandrere demper befolkningsnedgangen, møter lokalt arbeidskraftsbehov, og opprettholder lokalt tjenestetilbud, men har samtidig større sannsynlighet for reduserte levekårsforhold. Flere innvandrere enn øvrig befolkning opplever trangboddhet.
- Andelen voksne deltakere i videregående opplæring øker.
- Flere elever opplever mobbing og spesielt den digitale mobbingen øker
- Siden 2006 har andelen kandidater som har fullført og bestått videregående skole økt med 19 prosentpoeng, til 71,2 prosent.
- Både unge og voksne i Finnmark opplever generelt å være fornøyd med livet sitt.
- Jakt-, fiske- og høstingstradisjonene står sterkere i Finnmark enn lengre sør i landet.
- Finnmark har lavere forventet levealder enn resten av landet og dette gjelder spesielt for menn og de med lavere utdanning.
- Finnmark er det fylket med flest årstimer per innbygger i kulturskolen, hovedsakelig i musikkundervisningen.
- Det er stor variasjon i valgdeltakelsen imellom kommunene i Finnmark.
- Det er ulik valgdeltakelse mellom norskfødte og innvandrere, og unge og eldre, og de med lav eller høy utdanning.

Utviklingstrekk - Økonomisk bærekraft

- Demografiske endringer i form av en stadig økende andel eldre, kan føre til betydelige utfordringer for kommuneøkonomien i Finnmark.
- Finnmark er rik på ressurser, men mangler betydelig grad av teknologi, og lokale eiere med finansiell kapital.

- Bærekraftig verdiskaping gir fylket nye næringsmuligheter, men byr også på utfordringer når hensynet til alle tre bærekraftsdimensjoner skal ivaretas.
- Næringsstrukturen i Finnmark er blitt mer gunstig med tanke på vekst i arbeidsplasser i næringslivet, men befolkningsnedgang har også ført til en nedgang i næringsattraktiviteten.
- Verdiskapingen i næringslivet i Finnmark er fortsatt høy sammenlignet med resten av landet, men svak produktivitet og næringsdynamikk har trukket veksten i næringslivet ned.

Spørsmål til diskusjon

På bakgrunn av sentrale utviklingstrekk og de viktigste regionale utfordringene i fylket:

- *Hvilke satsingsområder utpeker seg og bør bli prioritert i utviklingsplanen? (trenger ikke følge temastrukturen i kunnskapsgrunnlaget)*
- *Hvilke langsiktige utviklingsmål bør satsingsområdene i utviklingsplanen ha? (hvert satsingsområde bør ha minst et langsiktig utviklingsmål)*
- *Ser dere noen opplagte samfunnsflokke, hvor ulike dimensjoner, interesser, mål og aktørgrupper står i (fare for å havne i) konflikt med hverandre, og i så tilfelle hvordan løse disse flokene?*

Tema 2: Regionale planer og strategier

Utviklingsplanen skal kartlegge planbehov og gi en oversikt over hvilke nye planer og strategier som eventuelt skal utarbeides i inneværende fylkestingsperiode. Arbeidet skal også føre frem til en beslutning om hvilke regionale planer og strategier som eventuelt skal videreføres eller revideres og hvilke som skal fases ut. Dette gjelder også planer og strategier som ble besluttet å utarbeide i regional planstrategi, men som enten er under utarbeidelse eller som fortsatt ikke er startet opp.

Regionale planer som er vedtatt

Følgende regionale planer er ferdig utarbeidet og vedtatt på bakgrunn av vedtak i gjeldende regionale planstrategi:

- Regional transportplan i Finnmark (2024-2036) (vedtatt 2023)
- Regional vannforvaltningsplan for Troms og Finnmark (2022-2027) (vedtatt 2021)
- Regional vannforvaltningsplan for norsk-finsk vannregion (2022-2027) (vedtatt 2021)

Samtidig vedtok man også å videreføre følgende regionale planer fra tidligere perioder:

- Regional vindkraftplan for Finnmark (2013-2025) (vedtatt 2012)
- Regional plan for kompetanse i Finnmark (2016-2028) (vedtatt 2015)
- Regional plan for kulturminner og kulturmiljø i Finnmark (2017-2027) (vedtatt 2017)

Dette er regionale planer vedtatt av Finnmark fylkesting før sammenslåingen med Troms. De utløper alle i løpet av inneværende fylkestingsperiode.

Regionale planer som under utarbeidelse

Følgende regionale planer er under utarbeidelse på bakgrunn av vedtak i gjeldende regionale planstrategi:

- Regional plan for klimaomstilling i Finnmark (planlagt vedtaksår 2025)
- Vedtatt Regional bibliotekplan i Finnmark (planlagt vedtaksår 2024)

Regionale planer som ikke er startet opp

Følgende regionale planer er enda ikke startet opp, til tross for beslutning om dette i gjeldende regionale planstrategi:

- Regional plan for like levekår og god livskvalitet i Finnmark
- Regional plan for kultur, idrett og frivillighet

Regionale strategier som er vedtatt

I gjeldende planstrategi ble det også besluttet å utarbeide følgende nye regionale strategier:

- Strategi for næringsutvikling i Finnmark 2023-2028 (vedtaksår 2023)
- Strategi for videregående opplæring i Finnmark (vedtaksår 2023)
- Strategi for voksnes læring i Finnmark 2022-2030 (vedtaksår 2022)

I sammenslåingsperioden ble det også utarbeidet og vedtatt strategier som ikke er forankret i gjeldende regional planstrategi. Dette gjelder:

- Hydrogensone Arktis - Strategier for hydrogensatsing i Troms og Finnmark
- Reiselivsstrategi for Troms og Finnmark 2023-2032
- Matstrategi Troms og Finnmark 2020-2025
- Regionalt næringsprogram for landbruket i Troms og Finnmark 2019-2024

Regionale strategier som ikke er startet opp

Følgende regionale strategier er enda ikke startet opp, til tross for beslutning om dette i gjeldende regionale planstrategi:

- Strategi for fagskole
- Skolebruksplan

Spørsmål til diskusjon

På bakgrunn av foreslåtte satsingsområder og langsiktige utviklingsmål:

- *Hvilke planer og strategier bør Finnmark eventuelt beholde, revidere og følge bedre opp?*
- *Hvilke nye planer og strategier har Finnmark eventuelt behov for?*
- *Vil det være behov for planer gjeldende for bestemte geografisk avgrensede områder av fylket, enten i form av regionale planer eller interkommunale planer?*

Tema 3: Ytterligere planverktøy

I tilfeller hvor det er behov for å løse å løse problemstillinger knyttet til vern, bruk eller utvikling av arealer for å kunne oppnå ønsket samfunnsutvikling, vil mer arealrettede regionale planer kunne være en løsning. Til denne typen regionale planer åpner plan- og bygningsloven også for å vedta retningslinjer for arealbruk, eventuelt også med en regional planbestemmelse som skal sikre at det ikke foretas arealbruksendringer som er i strid med planens retningslinjer.

Spørsmål til diskusjon

På bakgrunn av sentrale utviklingstrekk, de viktigste utfordringene og de største samfunnsflokene i fylket:

- *Hvilke regionale planer har Finnmark behov for med tanke på å løse dagens utfordringer på lang sikt og i best mulig grad å kunne ivareta fremtidens muligheter?*
- *Har fylket behov for mer arealrettede regionale planer med tanke på ivaretagelse av ulike dimensjoner som står i konflikt med hverandre, og hvilke planer er det i så tilfellet snakk om?*
- *Kan det i så tilfellet være snakk om planer med bruk av retningslinjer for arealbruk, eventuelt også med regional planbestemmelse? (Dette er et spørsmål som kanskje er mer aktuelt i arbeidet med selve planen, men som det kan være greit å etterstrebe å ha en viss oppfatning om allerede i arbeidet med utviklingsplanen)*

Tema 4: Eventuelt

Dersom det eventuelt skulle være noe annet angående utviklingsplanen som deltakerne ønsker å ta opp, så vil det bli muligheter for dette.